

CZU 342.722

DOI 10.5281/zenodo.7885889

Oleg BONTEA,
dr., conf. univ.
PhD,
Associate Professor

PRINCIPIUL EGALITĂȚII ÎN DREPTURI ÎNTRE DOCTRINĂ, LEGISLAȚIE ȘI REALITATE

Noțiunea de egalitate este esențială pentru protecția tuturor drepturilor omului. Eșecul de a acorda „egalitatea” drepturilor, fără motiv suficient, este un eșec de a garanta drepturile omului.

Preambulul Declarației Universale a Drepturilor Omului a marcat importanța egalității, menționând că: „recunoașterea demnității inerente și a drepturilor egale și inalienabile ale tuturor membrilor familiei umane constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume”. Egalitatea nu este doar o idee teoretică, deoarece negarea drepturilor egale față de persoane, în practică, are efecte negative serioase asupra bunăstării oamenilor.

Cuvinte-cheie: egalitate, libertate, demnitate, drepturi, principiu, lege, nediscriminare.

PRINCIPLE OF EQUAL RIGHTS BETWEEN DOCTRINE, LEGISLATION AND REALITY

The notion of equality is central to the protection of all human rights. Failure to grant „equality” of rights, without sufficient reason, is a failure to guarantee human rights. The preamble of the Universal Declaration of Human Rights marked the importance of equality by stating that: „recognition of the inherent dignity and equal and inalienable rights of all members of the human family constitutes the foundation of freedom, justice and peace in the world”. Equality is not just a theoretical idea, because denying equal rights to people in practice has serious negative effects on people’s well-being.

Keywords: equality, freedom, dignity, rights, principle, law, non-discrimination.

Introducere. Dacă vom fi atenți, în Declarație Universală a Drepturilor Omului principiul egalității este așezat lângă acela al libertății, pentru că „egalitatea se poate împlini între oameni liberi, libertatea își află expresia între oameni egali”. Potrivit lui Alexis de Tocqueville (1805-1859), unul din cei mai mari

gânditori politici și juridici francezi și un apărător al libertății politice, ca și Montesquieu, căruia îi seamănă în multe privințe, „egalitatea este mai ademenitoare decât libertatea, și, dacă ar avea de ales, oamenii ar prefera sclavia în egalitate decât libertatea în inegalitate”. Binele pe care îl aduce libertatea nu se arată decât cu

timpul și este ușor să subliniezi cauza care i-a dat naștere. Avantajele egalității se fac simțite de îndată și le vezi decurgând în fiecare zi din sursa lor. Libertatea politică dă, din când în când, plăceri sublime unui anumit număr de cetățeni. Egalitatea oferă în fiecare zi fiecăru-i om o mulțime de mici satisfacții. Farmecul egalității se simte în fiecare moment și el este la îndemâna oricui; cele mai nobile inimi sunt sensibile la acest farmec, iar sufletele cele mai comune găsesc în el o satisfacție nespusă [1, p.245].

Subliniind importanța deosebită a principiului egalității într-un sistem democratic de guvernământ, Montesquieu spunea că: „*Toți oamenii trebuie să se bucure de aceeași fericire și de aceleași avantaje, fiecare trebuie să simtă aceleași plăceri și să nutrească aceleași speranțe, iar aceasta nu se poate realiza decât prin cumpătarea generală*”, pentru că „*dragostea de democrație este dragostea de egalitate*”.

Libertatea constituie substanța și determinarea dreptului, iar sistemul dreptului este domeniul libertății înfăptuite [2, p.152]. Egalitatea privește echilibrul vieții, iar libertatea privește capacitatea oamenilor de a acționa fără opreliști, principiul general al dreptului; când se face referire la libertate se are în vedere atât forma libertății individuale cât și forma libertății colective. Căile de manifestare ale libertății pot fi numeroase, cum ar fi: libertatea religioasă, libertatea cuvântului, libertatea presei etc. Libertatea trebuie să fie înțeleasă de fiecare individ ca o necesitate și o condiție pentru ca fiecare să-și poată construi, în funcție de dorința și alegerea sa, o personalitate proprie.

Fundamentul egalității este, în concepția lui Immanuel Kant, **demnitatea** pe care o are fiecare om ca persoană. Savantul admite umilința omului numai în raport cu legea, nu cu alți oameni: „*să nu fiți slugă omului; nu lăsați nepedepsit pe cel care vă calcă dreptul în picioare*”. Kant sancționează tendința spre slugărnicie cu avertismentul: „*Cine se târăște ca un vierme, nu poate plânge apoi că a fost călcat în picioare*” [3, p. 90].

Metode și materiale aplicate. La elaborarea acestui articol au fost folosite materiale

teoretice, normative și empirice elaborate atât de către doctrina autohtonă, cât și de către cea de peste hotare, de legislația națională, precum și de instrumentele internaționale, inclusiv standardele europene și cele din sistemul ONU privind drepturile și libertățile omului, de lucrări variate ale celor mai reputați savanți în domeniul filosofiei, dreptului sau științelor despre societate. De asemenea, cercetarea respectivului subiect a fost posibilă prin aplicarea mai multor metode de investigare științifică specifice teoriei și doctrinei dreptului: metoda logică, metoda istorică, metoda analizei comparative, metoda sistematică etc.

Scopul cercetării. Studiul de față are ca scop de a efectua o analiză cât mai fundamentală a noțiunii de egalitate, ridicată la rang de principiu, atât în sistemul de viziuni juridice, cât și al celui filozofic, social sau religios. Domeniul de cercetare ales a fost exploatat și explorat destul de frecvent de savanți din diferite perspective: unii din perspectiva istoriei, alții din cea filozofică sau prin prisma relațiilor internaționale, ultimii exclusiv de pe pozițiile reglementărilor naționale etc. Or, după, noi, o abordare completă și exhaustivă a subiectului nu poate fi efectuată decât dacă se conjugă toate aceste aspecte, efort ce poate conduce la o analiză cât mai fundamentală și integră.

Rezultate obținute și discuții. Pentru a explica principiul egalității, trebuie mai întâi de toate să înțelegem ce sensuri comportă noțiunea de „egalitate”, noțiune explicată de Dicționarul explicativ al limbii române în felul următor:

– *principiu potrivit căruia tuturor oamenilor și tuturor statelor sau națiunilor li se recunosc aceleași drepturi și li se impun aceleași îndatoriri, prevăzute de regula de drept;*

– *situație în care oamenii se bucură de aceleași drepturi și au aceleași îndatoriri* [4].

Egalitatea, ca principiu al dreptului, nu trebuie confundată cu egalitarismul, concepție care preconizează ideea unei nivelări a oamenilor în ceea ce privește consumul și condițiile de trai, indiferent de cantitatea și de calitatea muncii lor. Istoria cunoaște și cazuri, când apelul la egalitate se face pentru a limita di-

versitatea, pentru a introduce un sistem social uniformizat. Un astfel de scop urmăreau, de exemplu, conducătorii comuniști ai Cambodgiei. Se ajunge atunci la o egalitate în frică și în robie. Aceeași „egalitate” a fost promovată și în condițiile regimului stalinist în Uniunea Sovietică [1, p.246].

Potrivit art. 16 alin. 2 din Constituția Republicii Moldova, „*Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială*”.

Referitor la acest text constituțional, neraliem la opinia exprimată de profesorul Teodor Cârnaț care arată că: „*Legea Supremă a RM stipulează principiul egalității în mod declarativ, iar pentru transpunerea lui în viață trebuie elaborate acte normative subordonate Constituției, ce ar prevedea mecanisme concrete de asigurare a acestui principiu. Art.16 din Constituția Republicii Moldova stabilește principiul egalității tuturor cetățenilor, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială, în fața legii și a autorităților publice. Din acest articol reiese că numai cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice. Suntem de părerea că, articolul 16 alin. (2) din Constituție trebuie modificat, și anume cuvântul „cetățeni” să fie substituit cu cuvântul „persoane”, oferind ideea că statul asigură șanse egale în exercitarea drepturilor omului pentru toate persoanele care se află sub jurisdicția sa*” [5, p.178].

Principiul egalității se regăsește și în art. 14 și 26 din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, iar în art. 24 din pact se reglementează cauzele de discriminare.

Principiul egalității nu este prevăzut expres în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, dar la art. 14 se reglementează principiul interzicerii discriminării, principiu care, după noi, are rolul de a-l substitui pe cel al egalității, ca un principiu cu un conținut mai larg ce include mai multe componente de corelare. Potrivit Convenției, „*Exercitarea drepturilor și*

libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație” [6].

În acest sens se exprimă și autorul român Gheorghe Iancu, care susține că „*în conținutul acestui principiu pot fi identificate trei aspecte, și anume: egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul; egalitatea în drepturi fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, avere sau origine socială; egalitatea în drepturi fără deosebire de religie, opinie sau apartenență politică*” [7, p.66].

Susținem pe deplin opinia profesorului Ion Muraru, prin care egalitatea în drepturi a persoanelor privește toate drepturile pe care le au indivizii, indiferent dacă ele sunt înscrise în textul Constituției sau în alte acte normative. Totodată, egalitatea în drepturi se manifestă în toate domeniile de activitate. Trebuie reținută regula ce rezultă din reglementările internaționale, potrivit căreia nicio măsură luată în caz de pericol public, care amenință existența națiunii, nu poate duce la discriminări întemeiate pe rasă, culoare, sex, limbă, religie sau origine socială. Legea garantează ocrotirea egală a tuturor persoanelor și sancționează discriminările [8, p.164].

Fiind un principiu fundamental al dreptului, un principiu prevăzut în Constituțiile majorității satelor lumii, un principiu fundamental de drept internațional, având la bază reglementări internaționale notorii, precum Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948, cele două pacte internaționale ale drepturilor omului din 1966, Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale din 1950 etc., acesta necesită o abordare complexă și detaliată.

Egalitatea în drepturi a cetățenilor constituie o garanție referitoare la exercitarea drepturilor omului. Ea include toate domeniile de activitate în care persoana are dreptul garantat la exercitarea libertăților legale în scopul realizării intereselor sale legitime. Principiul

egalității în drepturi are câteva aplicații particulare referitoare la minoritățile naționale, poziția femeii, protecția socială a copiilor și tinerilor și ocrotirea persoanelor cu dizabilități etc. [9]

Egalitatea este un principiu fundamental al dreptului, deoarece acesta conferă oamenilor sentimentul că ei sunt tratați cu respectul corespunzător, că se bucură de dreptatea pe care o merită toate ființele umane. În acest sens se exprima cândva Seneca, care observa că „temeiul dreptății este egalitatea”, iar Montesquieu sublinia că „principiul egalității este fundamental într-o democrație”.

Profesorul Teodor Cârnaț consideră că „principiul juridic al egalității presupune tratarea oamenilor în mod egal, soluționarea oricărei probleme conflictuale, a oricărei probleme juridice fără nicio discriminare” [10, p.41].

Marele poet Mihai Eminescu a sintetizat în mod genial relația dintre poziția materială, egalitatea și libertatea oamenilor în felul următor: „Un stat e ca și omul, are atâta libertate și egalitate, pe câtă avere are. Iar cel sărac e întotdeauna slab și inegal cu cel ce stă deasupra lui”. Deci, cei ce urmăresc subjugarea statelor și a popoarelor, purced, în mod sistematic, la sărăcirea lor. Un stat puternic sub aspect economic este greu, dacă nu chiar imposibil de subjugat. Ca și în cazul unui om. Experiența arată că cel mai ușor poate fi subjugat omul pe care l-ai sărăcit, fiind adus în stare de dependență, deci lipsindu-l de libertate. Amintim aici memoria judecată a lui Jean-Jacques Rousseau: „Nimeni nu trebuie să fie atât de bogat, încât să-l poată cumpăra pe altul, și nimeni atât de sărac încât să fie silit să se vândă”.

Asemenea comandamente ale principii egalității trebuie să călăuzească atât activitatea legiuitorului, cât și acțiunile organelor executive și judiciare. Dând curs principii egalității, Constituția Republicii Moldova consacră egalitatea în drepturi ale cetățenilor la art.16.

Egalitatea este considerată din cele mai vechi timpuri **o măsură a perfecțiunii**, un etalon de aplicabilitate pentru mai multe domenii, așa cum am arătat sensurile termenului explicat

de DEX: de la egalitatea algebrică în matematică, la egalitatea cantitativă în fizică și până la egalitatea-echitate în științele sociale.

După cum afirmă autorul Ion Creangă „*egalitatea este cea mai naturală, dar și cea mai himerică, destul de dură, dar și flexibilă noțiune cu care operează științele sociale normative, parcursul în istorie al conceptului egalității dovedind din plin aceste afirmații*” [11, p.14].

Piatra din vârful unghiului a constituționalismului este principiul egalității, fundamental în relațiile dintre om, societate și stat, precum și dintre oameni. Principiul egalității reprezintă acel pilon al instituției drepturilor și libertăților, exprimând **o egalitate de șanse** pe care Constituția o acordă tuturor cetățenilor [12, p.39].

În sensul dispozițiilor constituționale, principiul egalității desemnează drepturi și libertăți egale pentru toți cetățenii, precum și îndatoriri egale cu referire la toate drepturile (subiective sau obiective), indiferent de faptul unde sunt prevăzute: în Constituție, în legi organice, ordinare sau în alte acte normative. Altfel spus, cetățenilor le sunt recunoscute aceleași drepturi și li se impun aceleași îndatoriri, în conformitate cu normele în vigoare.

Egalitatea în fața legii și în fața autorităților publice nu poate implica ideea de standardizare, de uniformizare, de înscriere a tuturor cetățenilor sub semnul aceluiași regim juridic, indiferent de situația naturală sau socioprofesională a acestora [5, p.177].

Principiul egalității este inerent tuturor domeniilor de activitate a persoanei (economic, juridic, social, politic, cultural etc.). În niciun domeniu nu se pot face discriminări între cetățeni, nici prin acte normative, nici prin alte acțiuni, formula fiind una: **în condiții identice, cetățenii sunt tratați în mod identic**.

Egalitatea prevăzută în Constituție se referă la egalitatea în drepturi și obligații. Bineînțeles că, în mod firesc, între oameni există diferențe ușor sesizabile, atât în privința capacităților fizice și psihice, cât și în privința statutului social sau a altor caracteristici specifice diferitelor ființe umane. După astfel de criterii, niciun drept nu poate asigura egalizarea oamenilor, deoarece la etapa actuală (și în

apropiata perspectivă) nu există egalitate socială. Egalitatea în drepturi poate fi realizată și în condițiile unei inegalități sociale, în astfel de cazuri însă existând anumite limite.

În opinia profesorului Ion Deleanu, principiul egalității presupune că situațiilor similare li se aplică un tratament juridic egal. În același timp, principiul egalității implică dreptul la diferențiere în tratament juridic, căci, în măsura în care egalitatea nu este naturală, impunerea unui tratament juridic egal ar însemna discriminare. Altfel spus, situațiilor egale trebuie să le corespundă un tratament juridic egal, iar în situațiile diferite tratamentul juridic nu poate fi decât diferit [13, p.117].

– Constituția poate expune și consfințe drepturi și îndatoriri egale din punct de vedere juridic, asigurând și exercitarea lor în condiții egale. Chiar și în privința drepturilor și îndatoririlor fundamentale nu poate exista o egalitate absolută, deoarece Constituția este aceea care face distincție între existența și exercitarea drepturilor și îndatoririlor fundamentale ale anumitor categorii de persoane. Astfel:

– sunt posibile anumite restricții prevăzute de lege în ceea ce privește exercitarea drepturilor și libertăților cetățenilor străini și ale apatrizilor (art.19 alin.1);

– nu toți cetățenii au dreptul de a alege și de a fi aleși (art.38 alin.2 și 3);

– copiii și tinerii se bucură de anumite privilegii în realizarea drepturilor ce le revin (art.50 alin.2);

– persoanele cu dizabilități beneficiază de o protecție specială (art.51 alin.1);

– numai cetățenii Republicii Moldova au dreptul și obligația sfântă de a apăra patria și de a satisface serviciul militar în cadrul forțelor armate (art.57) etc.

Totodată, în cadrul unui și același grup, drepturile și îndatoririle sunt egale pentru toți membrii, iar toți titularii se bucură de același tratament. Este important să menționăm că în condițiile unui regim de guvernare totalitar, egalitatea în drepturi nu poate fi decât o declarație, chiar dacă principiul este prevăzut în Constituție sau în alte legi subordonate legii fundamentale. Elocvent în acest sens este sis-

temul nomenclurist din fosta URSS, adică al unui grup de persoane cărora li se asigura un tratament privilegiat față de ceilalți cetățeni.

Principiul egalității stipulat la art. 16 ca izvor principal al egalității este și trebuie să fie corelat cu alte articole, repere constituționale ale egalității, care prin diferite formulări și sintagme juridice se referă, completează și integrează principiul egalității. Astfel, asemenea reflectări ale egalității le găsim în sintagmele: „tuturor cetățenilor” (art. 10); „orice persoană” (art. 20, 21); „fiecare om” (art.23); „orice cetățean” (art. 27); „egal accesibil” (art.35 alin.7); „sufragiu universal, egal” (art.38 alin.1); „partidele sunt egale” (art.41 alin.2); egalitatea lor în drepturi” (bărbat și femeie) art.48 alin.2); „vot universal, egal” (art. 61 alin.1).

Violarea principiului egalității și nediscriminării are loc atunci când se aplică un tratament diferențiat în cazuri egale, fără să existe o motivare obiectivă și rezonabilă, sau când există o disproporție între scopul urmărit și mijloacele folosite. Art. 16, principalul izvor al principiului egalității, este corelat cu alte articole – repere constituționale ale egalității, și are trei componente: Respectarea persoanei; Egalitatea; Nediscriminarea.

Autorii de drept constituțional Ion Creangă și Corneliu Gurin conchid că „textul art.16 alin.2 din Constituție trebuie să fie analizat prin divizarea lui în două segmente componente și integrante:

o parte vizând egalitatea cetățenilor atât în fața legii, cât și a autorităților publice;

cea de-a doua referitoare la interdicția discriminării după criteriile indicate (rasă, origine etnică, naționalitate etc.)” [14, p.24].

1) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice.

În virtutea alin. (1) din art. 19 al Constituției, care califică cetățenii străini și apatrizii ca având aceleași drepturi și îndatoriri ca cetățenii Republicii Moldova, sintagma cetățeni ai Republicii Moldova cuprinde drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor străini și ale apatrizilor. Dar sintagma expresă cetățeni ai Republicii Moldova face și o diferențiere în sensul că

tratamentul juridic aplicat cetățenilor statului poate fi deosebit de cel aplicat cetățenilor străini sau apatrizilor, ceea ce este în concordanță cu prevederile constituționale (art. 19), potrivit cărora, în condițiile stabilite de lege, pot exista anumite excepții privind drepturile și îndatoririle cetățenilor străini și ale apatrizilor.

Egalitatea cetățenilor în fața legii urmează a fi înțeleasă ca o egalitate formală a drepturilor, care impune exercitarea dreptului real existent, fără excepții, vizând personalitatea subiectului (titularului dreptului).

Fiecare persoană este înzestrată în egală măsură cu drepturi și îndatoriri, niciunei puteri nu i se permite să utilizeze în mod preferențial dreptul în interesul sau în dauna unei anumite persoane.

Autoritățile publice, în sensul prevederilor constituționale, cuprind autoritățile publice menționate expres în Constituția Republicii Moldova (Parlament, Președinție, Guvern, autoritățile judecătorești, autoritățile administrației publice (centrale și locale), Curtea Constituțională, Curtea de Conturi, Procuratură etc), precum și alte autorități administrative înființate de acestea, înzestrate cu puteri publice, indiferent de modalitatea de formare, de atribuții, de modalitatea de exercitare a prerogativelor etc.

Autoritățile respective sunt părți integrante ale sistemului puterii de stat, sistemul având câteva trăsături esențiale:

- este complex, alcătuit din 4 subsisteme (autoritatea legislativă, autoritatea executivă, autoritatea de jurisdicție constituțională, autoritatea judecătorească);
- este deschis și dinamic, implicând multiplicarea și reorganizarea elementelor lui constitutive, a funcțiilor ce revin autorităților și mijloacelor de intercomunicare;
- interacționează pe plan intern cu sistemul social-politic, iar pe plan extern cu sistemul comunității internaționale a statelor;
- are una sau mai multe funcții caracteristice;
- ordinea lui interioară se caracterizează prin raporturi de subordonare și de coordonare;
- este o structură definită;

- are la bază fluxul informațional dintre el și societate, dintre el în ansamblu și subsistemele sale, precum și între subsisteme;

- are, ca și subsistemele sale, capacitatea de autoreglare și de contribuție la reglarea altor sisteme sau subsisteme;

- este reglementat prin Constituție, care îl instituie și constituie elementele, îi stabilește atribuțiile, precizând funcțiile și structura puterii de stat [15, p.187].

Dat fiind faptul că în conținutul articolului 16 alin. 2 din Constituție se face referire la autoritățile publice, față de care cetățenii sunt egali, considerăm oportun de a clarifica conținutul acestei noțiuni.

În categoria autorităților publice se includ:

- Parlamentul, organ legislativ și reprezentativ suprem;

- Președintele Republicii, șef al statului;

- Guvernul, organ principal al puterii executive;

- Autoritățile administrației publice centrale (ministerele, agențiile, alte autorități administrative;

- Autoritățile administrației publice locale (consiliile locale și primarii aleși);

- Autoritățile judecătorești: instanțele de judecată (judecătoriile de drept comun și judecătoriile specializate, curțile de apel și Curtea Supremă de Justiție), Consiliul Superior al Magistraturii și Procuratura;

- Curtea de Conturi, instituție care exercită controlul asupra formării, administrării și utilizării resurselor financiare publice;

- Curtea Constituțională, unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

O mențiune aparte merită faptul că nu întotdeauna accesul la o autoritate publică sau alta este același, în condițiile unei egalități ideale. Astfel:

În prezent, persoana nu se poate adresa direct Curții Constituționale, dreptul de sesizare revenind anumitor categorii de autorități. Totuși, prin intermediul invocării excepției de neconstituționalitate de către instanța de judecată, este posibil accesul la jurisdicția

constituțională a persoanei aflate în litigiu de drept comun;

instanțele de judecată nu au aceeași competență, din care cauză unele probleme sunt soluționate de instanțe de judecată de diferite grade sau chiar nu sunt de competența instanțelor sesizate sau nu sunt în general de competența unor instanțe de judecată; esențialul constă în faptul că în cauze de același tip (subiecți de aceeași categorie, de exemplu recidiviști, aceleași infracțiuni, același timp de săvârșire etc.) cetățenii vor fi puși în condiții egale.

Concluzii. Ideea principală aplicabilă este că, indiferent de autoritatea căreia se adresează cetățeanul și de calitatea (personalitatea) lui, tratamentul aplicat de către autoritățile publice, prin intermediul reprezentanților (persoanelor cu funcții de răspundere), este același, pornind de la condiții și posibilități egale.

Principiul egalității este opozabil tuturor deținătorilor puterii publice, tuturor autorităților publice, iar beneficiari ai acestui principiu, în virtutea art. 16, art. 19 alin. 1 și art. 41 alin. 2 din Constituție, sunt **cetățenii Republicii Moldova, cetățenii străini, apatrizii și persoanele juridice** (ca grupuri de persoane fizice). Egalitatea persoanelor juridice nu poate fi înțeleasă ca un drept fundamental, ea constituind o egalitate de tratament juridic aplicabil. Aplicarea principiului egalității față de diferite persoane este condiționată de statutul persoanei juridice respective (persoană juridică de drept privat sau de drept public).

Dacă **cetățenii Republicii Moldova** sunt beneficiarii primari și deplini ai principiului egalității, cu o expunere explicită la art. 16 alin.2 din Constituție, pentru **cetățenii străini și apatrizi** li se stabilește un tratament egal, dar într-o formă relativă prin art.19 alin.1. Acest criteriu presupune posibilitatea stabilirii pentru străini și apatrizi a unor restricții autorizate și justificate prin norme constituționale și alte dispoziții legale.

Referitor la **persoanele juridice**, acestea sunt beneficiare indirecte ale principiului egalității, deoarece ele nu reprezintă decât grupări de persoane fizice. Prin urmare, neres-

pectarea principiului egalității între persoanele juridice ar echivala în final cu nerespectarea principiului egalității între persoanele fizice. Ca o confirmare a acestei ipoteze vine și art. 41 alin. 2, conform căruia **partidele și alte organizații social-politice sunt egale în fața legii**. Totuși, în literatura de specialitate a fost exprimată opinia conform căreia „*egalitatea persoanelor juridice nu trebuie înțeleasă ca un drept fundamental, ci ca o egalitate de tratament juridic aplicabil. Ca și în cazul persoanelor fizice, aplicarea principiului egalității către diferite persoane juridice este condiționată de statutul persoanei juridice: de drept privat sau de drept public*” [14, p.26].

2) Interdicția aplicării unui tratament discriminatoriu. În sens uzual, discriminarea presupune aplicarea unui tratament diferențiat persoanelor între care nu există deosebiri din punct de vedere moral, ci numai deosebiri de alt fel – fiziologice (sex, particularități fizice) sau etnice (culoare a părului, a pielii, naționalitate).

Discriminarea se definește nu doar ca o diferență, ci ca o diferență interzisă, deoarece este nelegitimă, arbitrară. Textul constituțional stabilește egalitatea tuturor cetățenilor, fără deosebire, ceea ce presupune interdicția aplicării unui tratament juridic aparte unei persoane, tratament de natură să o plaseze într-o poziție subordonată sau supraordonată față de ceilalți cetățeni.

Etimologia cuvântului discriminare avea sensul de a stabili o separație, a face distincție în funcție de anumite trăsături distinctive.

Profesorul S. Tănăsescu, abordând problema discriminării, spunea că „*în prezent noțiunea de discriminare s-a încărcat cu o conotație negativă, acțiunea presupunând o separare, ierarhizând un tratament mai rău pentru anumiți subiecți. Discriminarea se definește nu doar ca o diferență, ci ca o diferență interzisă, deoarece este nelegitimă, și este nelegitimă deoarece este arbitrară*” [16, p.73-131].

Totuși, abordarea problemei nu trebuie privită unilateral, în sensul ei negativ, de suprimare a unor drepturi pentru anumite categorii, ci și în sens pozitiv, de acordare a unui tratament favorabil unui grup, categorii sociale etc.

pentru a-l ajuta să devină egal cu celelalte.

Faptul că textul constituțional stabilește egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire, presupune interdicția de a aplica un tratament juridic de natură să o plaseze într-o poziție subordonată sau supraordonată față de ceilalți cetățeni.

Protecția juridică a dreptului la ega-

litate se regăsește atât în instrumentele internaționale, cât și în legislația națională. Deși domeniul de aplicare și conținutul protecției juridice variază între jurisdicții, principiul care stă la baza egalității rămâne constant. Jurisprudența a jucat un rol vital în consolidarea și extinderea protecției dreptului la egalitate în jurisdicțiile naționale și internaționale.

BIBLIOGRAFIE BIBLIOGRAPHY

1. Negru B., Negru A. Teoria generală a dreptului și statului. Chișinău: Bons offices, 2006, 520 p.
2. Tită C. ș.a. Teoria generală a dreptului. București: Universitatea Spiru Haret, 2007, 426 p.
3. Georgescu Ș. Filozofia dreptului. O istorie a ideilor din ultimii 2.500 de ani. București: 2001, 628 p.
4. Dicționarul Explicativ al Limbii Române, disponibil pe: <https://dexonline.ro/>, accesat la 14 noiembrie 2022.
5. Cârnaț T. Drept constituțional. Chișinău: Print-Caro, 2010, 513 p.
6. Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, disponibil pe https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf, accesat la 14.11.2022.
7. Iancu Gh. Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România. Praxis. București: Editura ALL Beck, 2003, 419 p.
8. Iancu Gh., Muraru I. Drepturile, libertățile și îndatoririle constituționale. București: Institutul Român pentru Drepturile Omului, 2003, 380 p.
9. Micu D. Garantarea drepturilor omului. București: Editura ALL BECK, 1998, 493 p.
10. Cârnaț T. Protecția juridică a drepturilor omului. Chișinău: Editura Reclama, 2003, 428 p.
11. Greangă I. Investigații asupra principiilor constituționale referitoare la universalitatea drepturilor și egalității persoanelor. În: // Revista de Drept de Azil și Drept Umanitar, Anul I. nr.2, Chișinău, 2003.
12. Constituția României, comentată și adnotată. București: Regia autonomă „Monitorul Oficial”, 1992, 859 p.
13. Deleanu I. Drept constituțional și instituții politice. București: Lumina Lex, 1991, 528 p.
14. Creangă I. Gurin C. Drepturile și libertățile fundamentale. Sistemul de garanții. Chișinău: 2005, 483 p.
15. Deleanu I. Drept constituțional și instituții politice – Tratat. Vol. I. București: Editura Europa Nova, 1996, 429 p.
16. Tănăsescu S. E. Principiul egalității în dreptul românesc. București: Editura ALL Beck, 1999, 326 p.

DESPRE AUTOR

Oleg BONTEA,

*doctor în drept, conferențiar universitar
cercetător științific superior,
Departamentul Știință,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: obontea@mail.ru,
ORCID ID: 0000-0002-6726-7936*